

Презентация 12 към глава 12

ГЛОБАЛНИ ПРОБЛЕМИ НА ЗДРАВЕТО НА ДЕЦАТА

1. Значимост на здравето на децата за глобалното здраве

Изучаването на глобалните проблеми на здравето на децата заслужава особено внимание.

Първо, по данни на СЗО, независимо от тенденцията за намаляване на умирањията сред децата, само през 2015 г. са умрели 6,3 милиона деца под 5-годишна възраст, което се равнява на близо 16 000 умрели деца ежедневно.

Второ, повече от половината от тези умирањия са предотвратими чрез прилагане на несложни и сравнително евтини интервенции.

Трето, децата са раним контингент. Това поставя важни етични въпроси за отговорността на възрастните за осигуряване на здравето и преживяемостта на децата. Мерките за осигуряване раждането на по-здрави деца, правилното им хранене, своевременното имунизизиране, израстването в безопасни и хигиенични условия зависят от възрастните, които се грижат за тях.

Здравето на децата е тясно свързано с бедността. Ако те имат достъп до безопасна вода и добри санитарни условия, много от тях няма да умират от диарийни заболявания. Ако семействата са по-образовани, особено майките, те ще осигуряват по-добри грижи за децата. Ако семействата са с по-висок доход, децата ще имат по-добър достъп до здравни грижи, образование и други социални услуги, които са крайно необходими и полезни за тяхното здраве.

2. Основни понятия при изучаване на здравето на децата

**(виж лекция 3 и учебника по
Социална медицина)**

**ТЕНДЕНЦИИ НА ДЕТСКАТА
СМЪРТНОСТ И СМЪРТНОСТТА
ДО 5-ГОДИШНА ВЪЗРАСТ В
СВЕТА**

Глобални тенденции на здравето на децата до 5-год. възраст

Един от най-големите успехи в подобряване на глобалното здраве през последните десетилетия е драматичното намаляване на детската смъртност и смъртността до 5-годишна възраст. Въпреки този напредък, броят на умиралията остава доста висок – през 2015 г. са умрели 6.3 милиона деца под 5-годишна възраст.

Около 80% от умираанията под 5-годишна възраст в глобален мащаб са в 25 страни и около половината от тях - само в пет страни: Индия, Нигерия, Демократична република Конго, Пакистан и Китай. Индия с 24% и Нигерия с 11% заедно съставляват над една трета от смъртността под 5-годишна възраст в света.

Сред причините за смъртност до 5-годишна възраст водеща е пневмонията, следвана от усложненията при преждевременните раждания, диарийни заболявания, асфиксия при раждането и малария.

**Водещи причини за смъртност под 5-год.
възраст (в % сред всички умиравания до 5 г.)**

Водещи причини	%
Пневмония	18
Усложнения при преждевременни раждания	14
Диарийни заболявания	11
Родова асфиксия	9
Малария	7
Други причини	41
Общо	100.0

Рискът за умирање е нај-висок през неонаталниот период, (т.е. през првите 28 дна след раждането), в които се случват над 40% от умирањата под 5-годишна возраст. Повеќе от 3 милиона новородени умираат всяка година през 1-я месец от техниот живот; от тях една четврт до половината умирања са през првите 24 часа и 75% - през првата седмица.

Има съществени различия в структурата на причините за умирания в неонаталния и постнеонаталния период.

Преждевременното раждане, усложненията по време на раждането и инфекциите причиняват по-голямата част от неонаталните умирания.

В постнеонаталния период пневмонията е най-голямата единична причина за умирания, следвана от диарийните заболявания и маларията.

Недохранването е един от основните фактори за влошено здраве на децата. Около 20 милиона деца в света страдат от тежко остро недохранване, което ги прави силно раними по отношение на редица сериозни заболявания и ранна смърт. В глобален мащаб се преценява, че 71 милиона деца под 5-годишна възраст изостават в развитието си и 104 милиона са с тегло под нормата за съответната възраст.

Хроничното недохранване води до задържане на растежа, забавено съзряване, нарушаване на способността за учене и по-ниска продуктивност.

В областите с несигурно снабдяване с храна кърменето има изключително важно значение, предоставяйки енергия, протеин и микроелементи на децата. Ранното отбиване на кърмачетата повишава недохранването, заболяемостта и смъртността, ако семействата не могат да си позволят необходимата храна за техните деца.

Много от водещите причини за смъртността до 5-годишна възраст са предотвратими чрез структурни и преразпределителни политически подходи, осигуряване на достъп до квалифицирани грижи и прилагане на несложни и нескъпоструващи интервенции.

Според общоприетия модел на общественено здраве 75% от неонаталните и 60% от умираанията до 5-годишна възраст могат да бъдат предотвратени чрез прилагане на 20 доказали своята ефективност интервенции: предоставяне на обучен персонал при раждането, имунизация и антибиотично лечение на бременните и новородените, хигиенни мерки при раждането, естествено кърмене през първите 6 месеца и др.

Интервенциите за подобряване на преживяемостта на децата включват предоставяне на годна за пиене вода, подобряване на хигиенните условия и удобствата за приготвяне на храна, рехидратираща терапия при диарийни заболявания, готови за ползване храни и др.

Профилактика с имунизации. За някои смъртоносни заболявания в детството (морбили, полиомиелит, дифтерия, тетанус, коклюш, пневмония, причинена от *Haemophilus influenzae* type B и *Streptococcus pneumoniae* и диария, дължаща се на ротавируси) има налични ваксини, които могат да защитят децата. Подобряването на обхвата с имунизации има решаваща роля за намаляване на заболяемостта и смъртността от тези заболявания.

10 факта на СЗО за здравето на децата

Факт 1. Рискът за умирање при децата е нај-висок през првиот месец од животот. През првиот месец од животот безопасното раѓање и ефективните неонатални грижи имаат съществено значење. Преждевременното раѓање, родовата асфиксия и инфекциите причиняват по-голямата част од умирањата при новородените. След достигнување на 1-годишна и 5-годишна възраст, основните причини за загуба на живот са пневмония, диария и малария. Недохранването допринася за над една трета од всички умирања при децата.

Факт 2. Почти три милиона деца са умрели през 2012 г. в рамките на първия месец след раждането.

Здравните рискове при новородените могат да се намалят чрез квалифицирани грижи по време на бременността, безопасно раждане при наличие на обучен персонал, добри неонатални грижи, повишено внимание към дишането и затоплянето на детето, хигиена на пъпната връв, грижи за кожата и ранно започване на кърмене на новороденото.

Факт 3. Пневмонията е най-широко разпространената причина за умирање при децата под 5-годишна възраст. Пневмонията остава водещият инфекциозен убиец на деца под 5-годишна възраст, отнемайки живота на почти 1 милион деца през 2015 г., т.е. по едно дете на всеки 35 секунди, и повече от малария, туберкулоза, морбили, и СПИН, взети заедно. Приблизително половината от тези умирања са свързани със замърсяване на въздуха – факт, който световните лидери отчитат в Парижкото споразумение за изменението на климата.

Факт 4. Диарийните заболявания са водеща причина за заболявания и умирация при децата в развиващите се страни. Изключителното кърмене помага за предотвратяване на диарията сред малките деца. Лечението на болните деца с рехидратиращи соли през устата и добавки на цинк е безопасно, ценово-ефективно и спасява живота на децата. По този начин е спасен животът на над 50 милиона деца през последните 25 години.

Факт 5. Всяка минута едно дете умира от малария. Маларията е една от водещите причини за умирање сред децата под 5 г. Мрежите против насекоми предотвратяват предаването и увеличават преживяемостта на децата. Ранното лечение с антималярийни препарати спасява живот на децата.

Факт 6. Над 90% от децата с ХИВ се заразяват чрез предаване на вируса от майката към детето. Това е предотвратимо чрез използване на антиретровирусни препарати и чрез по-безопасни практики на раждане и хранене. Около 2 милиона деца под 15-годишна възраст живеят с ХИВ и всеки ден се появяват повече от 1000 новозаразени. Ако не се прилага лечение, повече от половината заразени с ХИВ деца умират преди втория си рожден ден. Антиретровирусната терапия при заразените с ХИВ деца значително подобрява преживяемостта и качеството на живота им.

Факт 7. Около 20 мил. деца са страдали от тежко остро недохранване, което ги прави по-раними към сериозни заболявания и ранна смърт. Повечето деца биха могли успешно да бъдат лекувани в дома с готови за използване лечебни храни (ready-to-use therapeutic foods (RUTF)). В глобален мащаб около 170 мил. деца под 5-год. възраст изостават в развитието си и 110 мил. са били с тегло под нормата за съответната възраст.

Факт 8. Около 80% от умиранията под 5-годишна възраст са само в 25 страни, а около половината от тях – само в пет страни. Умиранията под 5-годишна възраст нарастващо се концентрират в Африка и Югоизточна Азия. Коефициентите за преживяемост при децата се различават съществено в различните части на света. В отделните страни, детската смъртност е по-висока в селските райони и сред по-бедните и по-ниско образовани семейства.

Факт 9. Около две трети от умиранията при децата са предотвратими чрез достъп до практични, евтини интервенции и ефективна първична здравна помощ до 5-годишна възраст. Здравето на децата се подобрява, но остават сериозни предизвикателства за постигане на глобалните цели за намаляване на умиранията. Наличието на силни здравни системи има ключова роля за подобряването на достъпа до здравна помощ и профилактика.

Факт 10. По-голямото инвестиране в здравето на децата има ключова роля.

Обществените и частните партньори трябва да обединят усилията си за реализацията на тази амбициозна, но постижима цел.

Глобалната стратегия за здравето на жените и децата и няколко други широкомащабни билатерални донорски гаранции през последните години представляват важни стъпки в правилното направление.